

**Моїсеєнко Р.О., Терещенко О.В., Марценковський І.А.,
Глузман С.Ф., Пінчук І.Я., Юрченко Т.В., Доленко О.В.**
Український НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології

НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

Реформування системи охорони психічного здоров'я дітей є складовою загальної медичної реформи і нової філософії державної соціальної політики України. Базові принципи єдиної європейської політики в сфері охорони психічного здоров'я відбиті в Гельсінській декларації Європейської конференції ВООЗ на рівні міністрів охорони здоров'я, Європейському плані дій в галузі психічного здоров'я (Гельсінкі, Фінляндія, 2005), Меранській Декларації, конференції національних координаторів Програми охорони психічного здоров'я ВООЗ (Мерано, Італія, 2008), Флорентинській Декларації XIII конгресу Європейського товариства дитячої та підліткової психіатрії (Флоренція, Італія, 2007). Основний наголос у цих документах робиться на: 1) наданні психіатричної допомоги дітям у максимально не стигматизованих умовах — за місцем проживання чи навчання (на рівні громад), з повагою прав дитини, без обмеження, зв'язків із батьками та референтним оточенням дитини; 2) розширенні спектру та підвищенні якості психіатричних послуг на етапі первинної медичної допомоги; 3) перенесенні акценту з біологічного лікування на психологічні (психотерапевтичні) і соціальні форми допомоги; 4) залученні громадських організацій до створення мережі агентств, зайнятих підтримкою особливих потреб дітей, зв'язаних з охороною здоров'я, освітою, культурою.

Наприкінці 2011 року Президентом України було прийняте політичне рішення про реформування системи психіатричної допомоги дітям, виконання Україною міжнародних зобов'язань по дотриманню прав дітей з особливими потребами при наданні ним соціальних, освітніх та медичних, зокрема психіатричних, послуг. Указом Президента України № 1163/2011 "Про питання щодо забезпечення реалізації прав дітей в Україні" від 16 грудня 2011 року Міністерству охорони здоров'я доручено: опрацювати у шестимісячний строк питання щодо вдосконалення порядку надання психіатричної допомоги дітям, підвищення якості медичних послуг для дітей, забезпечення лікарськими засобами дітей пільгових категорій.

На виконання Указу Міністерством охорони здоров'я було створено робочу групу, яка визначила п'ять провідних напрямків реформування системи охорони психічного здоров'я дітей в Україні:

1) Налагодження міжсекторальної взаємодії закладів Міністерства охорони здоров'я, Міністерства соціальної політики, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України з питань охорони психічного здоров'я дітей: а) промоція здорового способу життя: розробка спеціальних профілактичних програм для навчальних закладів, що сприятимуть зміцненню психічного здоров'я учнів, запобігатимуть антисоціальній поведінці, жорсткому поводженню, забезпечать формування у учнів соціально адаптивних форм поведінки; б) розробка програм інтеграції дітей з обмеженими можливостями та особливими потребами і дітей з

психічними розладами в існуючі загальні системи освіти та професійної підготовки; с) запровадження програм підготовки вчителів загальним принципам психосоціальної терапії дітей з дефіцитом уваги, імпульсивністю, гіперактивністю та розладами поведінки; д) створення програм підтримки дітей з обмеженими можливостями та особливими соціальними та освітніми потребами, дітей з психічними розладами за місцем їх проживання шляхом використання лікарями первинної практики (сімейними лікарями) ресурсів реабілітаційних програм батьківських організацій, закладів освіти, соціальних служб.

2) Вдосконалення порядку надання психіатричної допомоги дітям. Перерозподіл ресурсів між екстреною (невідкладною), первинною, вторинною (спеціалізованою) та третинною (високоспеціалізованою) психіатричною допомогою: а) розвиток медичної, зокрема психіатричної допомоги дітям із психічними розладами та особливими потребами за місцем проживання на первинному рівні медичної допомоги; б) інтеграція спеціалізованої психіатричної допомоги дітям із загально-медичною допомогою; с) відокремлення психіатричної допомоги дітям від психіатричної допомоги для дорослих, організація відділень для надання спеціалізованої психіатричної допомоги в структурі багатопрофільних лікарень для планового лікування; д) створення міжрегіональних центрів для надання високоспеціалізованої психіатричної допомоги дітям з розладами зі спектру аутизму, дітям з розладами харчової поведінки на третинному рівні медичної допомоги.

3) Приведення змісту психіатричної допомоги дітям у відповідність до сучасного рівня розвитку науки: а) розробити та регулярно переглядати клінічні протоколи і критерії якості допомоги для найбільш поширених та соціально значущих розладів психіки та поведінки у дітей (розладів зі спектру аутизму, гіперкінетичних розладів, розладів харчування (анорексії та булімії), розладів поведінки, депресії); б) забезпечити доступ дітей із психічними розладами до лікарських засобів, які в установленому порядку зареєстровані на території України, ефективність яких ґрунтується на принципах доказової медицини; с) забезпечити перенесення акценту при наданні допомоги дітям із біологічного лікування на психосоціальну допомогу та психотерапію, насамперед когнітивно — поведінкову;

4) Проведення заходів, що унеможливають порушення прав дітей при наданні ним психіатричної допомоги, порушень прав дітей з особливими потребами та психічними розладами при наданні ним загальної медичної допомоги, соціальних та освітніх послуг.

5) Підвищення професійних стандартів, престижу та зміцнення соціального захисту дитячих лікарів загальної практики (педіатрів), дитячих психіатрів, психотерапевтів, медичних психологів, відповідного середнього медичного персоналу та соціальних працівників, а також науковців, які працюють у сфері охорони психічного здоров'я дітей.